

Subject Area
Fashion Design

Year: 2022
Vol: 8 Issue: 101
PP: 2582-2595

Arrival
22 June 2022
Published
31 August 2022
Article ID Number
63673

Article Serial Number
07

Doi Number
http://dx.doi.org/10.29228/ssj.63673

How to Cite This Article
Yıldız, B. & Dal Aktepe, Ş.
(2022). "Giysinin Tarihsel
Değişim Sürecinde
Dekonstrüktivist İzler"
International Social
Sciences Studies Journal, (e-
ISSN:2587-1587) Vol:8,
Issue:101; pp:2582-2595

Social Sciences Studies Journal is
licensed under a Creative Commons
Attribution-NonCommercial 4.0
International License.

Giysinin Tarihsel Değişim Sürecinde Dekonstrüktivist İzler

The Historical Change Process of Clothing Fashion and Deconstructivism Trace

Bahar Yıldız¹ Şöhret Aktepe Dal²

¹ Sanatta Yeterlik Öğrencisi., Haliç Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tekstil ve Moda Tasarımı Anasanat Dalı, Türkiye

² Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Denizli Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Tasarım Bölümü, Ankara, Türkiye

ÖZET

İlk çağlarda örtünme ve korunma iç güdüyle başlayan giyinme serüveni zaman içerisinde coğrafi, bilimsel, kültürel, birçok sanatsal gelişmelerle günümüze kadar değişime uğramış ve günümüzdeki şeklini almıştır. Bununla beraber tarihsel süreçte Romantizmden Postmodernizme kadar süregelen birçok sanat akımı da giysi modasında etkili olmuştur. Aslında ilkçağlardan günümüze kadar sanat akımlarıyla sürekli değişikliğe uğrayan giysi modası yapısal olarak çeşitli değişikliklere uğramıştır. Çalışma kapsamında yapılan yazılı ve görsel literatür taramaları da bu açıdan değerlendirildiğinde 1960'lı yıllarda ortaya çıktığı düşünülen dekonstrüktivizmin ilkçağlardan itibaren giysinin tarihsel değişim sürecinde giysi yapısının uğradığı değişiklikler içerisinde etkili olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Giysi, Moda, Dekonstrüktivizm, Tasarım, Sanat

ABSTRACT

Dressing adventure, which has started with the instinct nature of covering and protecting has changed a lot over time. Respectively, the current form of dressing in fashion is shaped due to the geographical, scientific, cultural and many artistic developments. However, in the historical process, many art movements from Romanticism to Postmodernism have also been influential in deessing fashion. In fact, dressing struction, which has been constantly changing with art movements from ancient times to the present, has undergone various structural changes. Considering all these changes, the more effective art style in the dressing fashion has been deconstructivism that emerged in 1960s. Traces of this style can be detected in the very first dressing fashions.

Keywords: Clothes, Fashion, Deconstruction, Design, Art

1. GİRİŞ

Giysinin sözlük anlamı; tüm dış etkenlerden korunmak, çekici görünmek, toplumsal sınıfı belirtme, geleneklerin, psikolojinin ve modanın etkisini yansıtmaya amacıyla giyilen doğal veya yapay nesnelerin tümü olarak ifade edilmiştir (URL-1). Giyim, yazı veya konuşma gibi bir iletişim değil; bu iletişime konu olan genellikle kişinin öz varlığı, temel olarak toplumsal ve kültürel kimliği, cinsiyet, yaş, vb. unsurlar temelinde onu çevreyelen kültürel değerlerle ilgili bir iletişimdir (Davis, 1997). Giyim-kuşamla özdeşleştirilen moda, dönemin düşünce ve yaşam tarzlarına göre estetik değerleri oluşturan, sonrasında o estetik değerlerden vazgeçilip yeni önerilerle değişen bir döngüdür. Modanın değişiminde dönemin sanatsal eğilimleri, düşünce yapısı, inanç, gereksinim, istek gibi oluşumlar modanın varoluşu ve yenilenmesinin temelini oluşturan başlıca etkenlerdir (Aktepe, 2012).

İlk çağlarda inançlar, toplumdaki sınıf ayrılıkları, iklim, orta çağ da savaşlar, göçler ve milletlerarası ticaret giyimi etkilerken çağımızda, bilim ve teknolojiye gelişmelerle sanatsal akımlar etkilemektedir. Fransız düşünür Jacques Derrida'nın, Heidegger felsefesinden yola çıkarak oluşturduğu 'dekonstrüksiyon (yapıbozum/yapısöküm)' eleştirel düşünce sistemi; batı metafizikine ait metinleri parçalara ayıran, sorgulayan, değişime uğratarak asıl düşünceyi ortaya çıkarmayı amaçlayan bir okuma yöntemidir. Dil alanında ortaya çıkan dekonstrüksiyon, yapısalci felsefecilerin İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure çalışmalarına dayanarak ileri sürdükleri kuramsal eleştiri türüdür. Ramond 'Derrida Sözlüğü' nde dekonstrüksiyonu; "yıkma" (*destruction*), "kurma" (*construction*), "yıkma-kurma", "parçalara ayırma" (*decoupage*) ve "yeniden parçalara ayırma" mantığının felsefi, edebiyat, hukuk ve siyasi metinlerin okunması ve yorumlanması olarak tanımlar (Ramond, 2011).

Metinlerin çoğulcu ve genellikle çelişik anlamlar taşıdığını gösteren dekonstrüksiyon, aynı metnin kendi içinde sonsuz sayıda metin üretebilmesi bütün metinlerde belirsizlikler içerir. Metnin farklı biçimlerde okunabileceği, sonlanan bitmiş bir yorumdan söz edilemeyeceği ve bunun hiç bitmeyecek sonsuz bir yorum olduğudur (Demir, 2010). Barnard, yapısalcılarının "her şeyin bir dil olduğu" anlayışıyla uyumlandığı giysi modasının, sözlü veya yazılı kelimeler kullanmadığı ve sözel olmayan bir iletişim biçimine sahip olduğunun altını çizer. Bir toplumun değerlerini, fikirlerini, inançlarını ve tecrübe edilen olaylarını, pratikleri ve kültürle özdeş olduğunu açıklar (Barnard, 1996). Dönemin kültürel, sosyo-ekonomik etkileri giyimi yapısal olarak değişime uğratmıştır.

2. GIYSİ MODASININ TARİHSEL SÜRECİ

Giysi moda tarihi, değişen biçimlerin zamansal gelişimleri, kültürel etkilerin eleştirilmesi ve tarihsel olarak yorumlanmasıdır. Giyim tarihine baktığımızda ilk olarak korunma ve örtünme içgüdüleriyle doğada var olan malzemelerin uyarlanmasıyla giysilerde fonksiyonellik aranırken, gelişen süreçte giyimde toplumsal sınıflaşmanın izleri görülmektedir.

Prehistorik döneme ait insanoğlunun giyimi hakkında bilgilere mağara fresklerinden ve arkeolojik kazılarla ortaya çıkarılan el yapımı eşyalar, heykeller, kıyafet ve takı parçaları gibi eserler, tarih öncesi uygarlığın unsurları, insanların giydiği gerçek kostüm hakkında tam bir bilgi olmasa da maddi kültürlerinin belirli dönemlerdeki durumu ve gelişimi hakkında bilgi sağlamaktadır. Buldukları coğrafi koşullar ve toplumların inanç sistemleri dönem giyimlerini etkilemiştir. İlk çağlarda coğrafi yapı ve toplumsal sınıf ayrılıkları, Ortaçağ' da inançlar, savaşlar, yerleşim yerlerinin değiştirilmesi ve ticaret giyimi etkilemiştir. Göçler ve ticaretin gelişmesi farklı kültürel unsurların bir ortamdan başka bir ortama taşınmasını sağlamıştır. Bruno de Roselle, moda üzerine yaptığı araştırmalar sonucunda, 1789 Fransız ihtilaline kadar çağlar boyunca yerel kaldığını, ihtilalden 19. yüzyıla kadar geçen sürede insanların sahip oldukları topraklarla o bölgenin iklim şartlarının belirlediği biçimlerde giyilen giysi, bilim ve teknolojinin gelişmesiyle 19. yüzyılda gerçekleşen şehirleşme ve sanayileşmenin etkisiyle giyim hızla değişim gösterir (Onur, 2004). Rönesans ve Fransız ihtilali ile başlayan, sonrasında endüstri devrimi ile şekillenen kültür tarihimiz, giyim tarihi sürecinde kendi devinimi içinde bir devrim niteliği taşımaktadır.

Birinci Dünya Savaşı, on dokuzuncu yüzyılın sonunda parçalanmaya başlayan eski sosyal sistemleri ve değerlerin değişimini hızlandırdı. Savaş'ın başlamasıyla moda dünyasındaki birçok faaliyeti durdu. Savaş sırasında toplumda ve sanayide erkeklerin görevlerinin sorumluluğunu üstlenen kadınlar dekoratif ve gösterişli kostümlerden ziyade pratik giysilere ihtiyaç duymuş ve kadınların toplumda sosyalleşmesi yeni giyim türlerine talebi yaratmıştır. Savaş sonrası kadınların erkeklerle eşit hakları elde etme çabaları, sosyal hayat ve spor aktivitelerinde aktif rol almaları, golf, tenis, binicilik gibi sporlarla ilgilenmeleri daha fonksiyonel giysileri tercih etmelerine neden olmuştur.

1880 yılında, ilk "Moda Tasarımcısı", Haute Couture' ün kurucusu olan Charles Frederick Worth, sanatçılarla iş birlikleri sağlayarak giysi tasarlayan kişilere bir statü kazandırmıştır. Modanın sanatla etkileşiminde giysi formları ve giysi detaylarında değişiklikler olmuştur. Yirminci yüzyılın başlarında film, müzik, sanat ve sosyal değişimin hızlı etkisi giysi modasını değişikliğe uğratmıştır. Korse gerektirmeyen yeni bir moda çizgisini ilk ortaya atan Paul Poiret, düz kesimi ve bol şekli ile "Konfüçyüs Mantosu" ilk kez 1903'te ortaya çıktı. Daha sonra 1906'da korsesiz ve yüksek belli bir tasarım olan "*Hellenic Style*"ı yarattı. Birkaç istisna dışında, Rönesans döneminden itibaren batılı kadın giyiminde ana şekillendirme unsuru olarak beli saran bir korse gerekliken Poiret, kadın giysilerinde korse kullanımını reddederek, belde olan vurguyu omuzlara kaydırды. Poiret'in kıyafetleri, on dokuzuncu yüzyılın sonlarında feminist aktivistlerin ve tıp doktorlarının bile başaramadığı bir şeyi başardı: kadınları korseden kurtardı. Sonuç olarak, yirminci yüzyılda moda, korsenin yapay bir formundan sutyen tarafından desteklenen daha doğal bir şekle dönüşmüştür (Koga ve Fukai, 2002). Paul Poiret'in eski Yunanistan'da giyilen dik, sütunumsu, yüksek belli stillere dayanan ilk devrim niteliğindeki tasarımlarının nadir bir örneği olan Şekil 2'deki elbise, yaka ve manşetler, geleneksel bir Fransız pilili keten boneden yapılmış, gelenekselin yenilikçi bir karışımıdır. Boru şeklindeki şekil ve grafik yatay çizgiler modern çağı yansıtırken, geleneksel kaynaklardan alınan dekoratif dokunuşlarla yeni formu yumuşatarak sunmaktadır.

Şekil 1: Paul Poiret, 1910-1911, Gece Elbisesi.

Kaynak: Koga ve Fukai (2002).

Şekil 2: Paul Poiret, Gece Elbisesi,1910 (URL-2).

Şekil3: Paul Poiret, RÉVÉREND Ceket, 1905 (URL-3).

3. GİYSİ MODASI VE SANAT İLİŞKİSİ

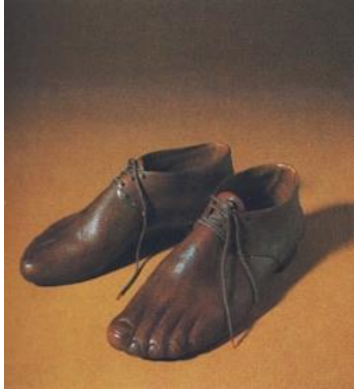
Moda ve sanat arasındaki ilişki 1920'lerde eşi görülmemiş bir yakınlık kazandı. Tasarımcılar ilham almak için giyim dahil yaşamın her alanında Sürrealizm, Fütürizm ve Art Deco gibi çağdaş sanat akımlarından etkilendiği öne sürülmüştür. Sanatı bir ilham kaynağı olarak görmeyen sanatı doğrudan tasarımlarında bütünleştiren Elsa Schiaparelli, moda tasarımını farklı bir sanatsal ifade aracı olduğunu savunarak, Dadaizm ve Sürrealizm'den gelen fikirleri farklı elbiseler ve aksesuarlar yaratmak için benimsedi. Gerçeküstü olanı giyilebilir, işlevsel ve modaya uygun hale getiren bir yeteneğe sahip olan Schiaparelli, günlük hayattan objeleri elbiselerine uygulamıştır. Şekil-4' de, Belçikalı sürrealist ressam Rene Magritte'ın 1935 yılında "Kırmızı Model" adlı tablosundan etkilenecek şekilde 1945 yılında Enrico Donati "Ayakkabı" çalışması (Şekil 5) ve 1985 yılında Pierre Cardin (Şekil 6) ayakkabı tasarımlarına yeni bir yorumdur.

Şekil 4: Rene Magritte, 'Le Modèle Rouge' (Kırmızı Model) Tablosu, 1935. (URL-4)

Şekil 5: Enrico Donati, 'Ayakkabı', 1945, (URL-5).

Şekil 6: Pierre Cardin, 1986 (URL-6).

Fütürist sanatçıların asıl amacı sadece bir modayı başka bir moda ile değiştirmek değil, giysileri sanat eseri olarak tasarlayarak moda sistemini ortadan kaldırmaktı; bu nedenle, asla modası geçmiş eski moda giysileri olmamaları gerekiyordu. Giysi tasarlayan ilk Fütürist sanatçı Giacomo Balla, kullanıcının anatomisini optik olarak tahrip ederek elbisenin yapısını bozdu.

Şekil 7: Giacomo Balla, Eşarp Projesi, 1925-1930 ve Elbise Tasarımı 1920, Kaynak: Stern, (2004).

Asimetrik bir kesim ve iç içe geçen renkleri sistematik olarak kullanmasının amacı, resimlerindeki benzer genel bir dinamik etki elde etmektir. Balla'nın modayı ortadan kaldırmayı amaçlayan ilk terzilik eserinin bir erkek kıyafeti olması ve "*Erkek Fütürist Elbisesi*" adı ile giyim üzerine Fütürist manifesto yayınlanması önemlidir (Stern, 2004).

Şekil 8: Balia, Fütüristik Takımlar, 1913-1914.
Kaynak: Stern (2004).

Şekil 9: "Erkek Futurist Elbisesi" Manifestosu, 1913-1914.
Kaynak: Stern (2004).

Raymond Hains' in 1962 tarihli çalışmasında, moda tasarımcısı Christian Lacroix'in 1996 yılındaki koleksiyonunda (Şekil 10) sanat eserlerinin yaratıcılık ve özgünlüğün en önemli yorumunu sunduğu eserlerdir. Fütürist İtalyan ressam Tullio Crali'nin 1932 ve 1933 tarihlerindeki fütüristik giysi tasarımları (Şekil 11-12-13-14), ilk soyut baskılı giysi koleksiyonunu hazırlayan ve kumaş tasarımı ile giysi tasarımı arasındaki bağlantıyı araştıran Sonia Delaunay' in 1918 yılında '*Kleopatra İçin Kostüm*' adlı çalışması (Şekil 15) giysi modası sanat ilişkisine örnek oluşturur.

Şekil 10: Christian Lacroix ve Raymond Hains "İsimsiz".
Kaynak: Givry (1999).

Şekil 11: Tullio Crali 'Geometrik Pansuman' 1932, (URL-7).

Şekil 12: Tullio Crali, 'Yapılandırıcı Elbise' 1932, (URL-8).

Şekil 13: Tullio Crali, 'Sökülebilir Elbise' 1932 (URL-9).

Şekil 14: Tullio Crali, 'Pil Elbise' 1933 (URL-10).

Şekil 15: Sonia Delauna, “Kleopatra için Kostüm” Çalışma Örnekleri (URL-11)

Şekil 16: Sonia Delauna, “Kleopatra için Kostüm” Çalışma Örnekleri (URL-12)

Fransız Madeleine Vionnet, Gabrielle Coco Chanel ve İtalyan Elsa Schiaparelli yeni akımların en önemli moda tasarımcıları olmuştur. Schiaparelli’ nin Salvador Dali ile yapmış oldukları çalışmalarına örnek ‘*The Tears Dress*’ ve ‘*The Skeleton Dress*’ çalışmaları sanatçı ve giysi tasarımı çalışmalarına örnek olarak incelenebilir. Elsa Schiaparelli'nin gece elbisesi incelendiğinde, elbise baskılarının yanılsama olduğu görülmektedir. *Trompe l'oeil* (illüzyonist) “Gözyaşları” baskısı, Schiaparelli'nin sanatçı arkadaşı Salvador Dali tarafından özel olarak tasarlandı.

Şekil 17: Elsa Schiaparelli, “The Skeleton Dress” 1938 (URL-13).

Şekil 18: Elsa Schiaparelli, "The Tears Dress" 1938 (URL-14).

1960'larda kadın giysi modasında, ellili yılların kadınsı zarafetinin devamı, Mary Quant'ın genç stilleri, Uzay Çağı etkisi ve 1960'ların sonlarındaki "hippi" stili ve sanattan etkilenecek oluşturulan stiller görüldü. Pierre Cardin, André Courrèges ve Paco Rabanne uzaydan ilham alan, ileri teknolojiyle üretilmiş sentetik spor kumaşları kullanarak Fütüristik tasarımlara imza atmıştır. Op-Art akımında Victor Vasarely ile Bridget Riley, hareketin önemli isimleriydi.

Şekil 19: Pierre Cardin Uzay koleksiyonu, 1969 (URL-15).

Şekil 20: Op Art Kağıt Elbise, 1960 (URL-16).

Ressam Gustav Klimt'in hayat arkadaşı Emilie Louise Flöge'nin 19. yüzyılın başlarındaki fotoğrafları, kendi yaptığı monokrom, grafik elbiseler giydiğini gösteriyor. Bunlardan ilham alarak Valentino moda ve sanat tarihini tam bir çember haline getirdi.

Şekil 21: Gustav Klimt ve Emilie Flöge, 1909 (URL-17).

Şekil 22: Valentino, Sonbahar/Kış 2015 (URL-18).

Şekil 23: Issey Miyake Sonbahar/Kış 2016 Op Art Elbise (URL-19).

Giysi tasarımcıları sanayi devrimi ile hayatın her alanını etkileyen estetik biliminin öge ve ilke prensipleri ışığında coğrafi konum, tarihsel dönem, toplumsal statü ve kültür gibi değerler düşünülerek tasarım perspektiflerinin farklılaşmasına neden olmuştur. Koleksiyonlar genellikle, renkler, silüetler ve kumaşların tasarımcıların özgün, estetik algısına bağlı olarak değişen vurguların birleşmesiyle kurgulanır (Renfrew ve Renfrew, 2014). Giysi tasarımlarının farklı biçimlere dönüşmesinde, tarihsel sürecin her bir yeni periyodunda giysilere yüklenen anlamların ve beklentilerin etkili olduğu görülmektedir.

4. GİYSİ MODASINDA DEKONSTRÜKTİVİZM

Dekonstrüksiyon (yapısöküm) kavramı giysi modasında bitmemiş, yıpranmış veya geri dönüşüme maruz kalmış gibi görünen giysileri tanımlamak için kullanılmaktadır. Bu eğilimle ilişkilendirilen ilk tasarımlar 1980'lerin sonlarına kadar izlenebilir olsa da dekonstrüksiyon uygulamasının önemi ve modern moda üzerindeki etkisi günümüzde de devam etmektedir.

Foggy (2017), dekonstrüksiyon modasını, giysinin tamamlanmamış, kıyafetin tamamını oluşturan giysi öğelerinin parçalarına, düzenin bozulmasına veya deneysel çalışmalarla yapısal değişikliklerin yapılarak giysi nesnesinin, tüm alt yapılarının görünür kılınmasını sağlamak için giysi yapısına dikkat çekme şeklinde açıklamaktadır. Aktulum (2020) çalışmasında, ‘Dekonstrüktivist tasarım’ anlayışını, her giysinin önceki, eski bir giysiye gönderme yaparak, kavramsal ve düşünsel olarak dönüştürülerek yeni bir biçim ortaya çıktığını ve bu süreci metinlerarasılıkla açıklamaktadır. Giysi tarihsel sürecinde evrilerek dekonstrüksiyona uğrarken bunu metinlerarası yaklaşımla yapmaktadır. Aktulumun da bahsettiği gibi her moda giysisi geçmişten katmanlaşmış ve metinlerarası ilişkiler kurarak oluşmaktadır.

Şekil 24: Viktor-Rolf, İlkbahar/Yaz 2022 (URL-20).

Şekil 25: Viktor-Rolf, İlkbahar/Yaz 2017 Koleksiyon örnekleri (URL-21).

Yirminci yüzyılın son çeyreğinde, üst üste binen ve iç içe geçen moda eğrilerinin modanın okunamaz bir hale geldiği belirtilmektedir. Bu dönemde çok sayıda moda akımının birlikte var olduğu ve birbirlerinden form, materyal ve renk özelliklerini ödünç almasına rağmen değişik yönlerde gelişim gösterdiği görülmektedir (Waquet ve Laporte, 2011). Giysi moda tasarımcıları, moda döngü sürecinde geçmiş tasarımlardan ilham alarak moda olan stilleri belirli dönemlerde yeniden ortaya çıkarmaktadır. Yeniden tasarlama düşüncesi moda döngüsünde giysi yapılarında olan tüm değişikliklerin yeniden düzenlenmesidir. Crane’ e (2003) göre, giysi modasında geçmişe duyulan özlemin “yeniden tasarım” sürecine girmesi, postmodern yapıtlarda çok sık vurgulanan “heterojenlik ve ayrışıklık” kavramlarıyla açıklanırken, postmodernist moda sanatçıları yeni bir ürün tasarımı için önceki tarzları ve farklı dönemleri yan yana getirip kolaj oluşturduğudur. Metinlerarasında yapılan her tür alıntıyı bir “kolaj” olarak biçimlendiren Aktulum (2007), metin içinde uygulanan, metin dışından alıntılanan her çeşit unsurun “kesilerek” yeni metne “yapıştırılması” işlemini bir kolaj olarak belirtmektedir. Giysi modasında kolaj; geçmişte yapılan giysi yapılarındaki değişikliklerin hepsi veya birkaçının, yeni yapılacak ürünün üzerinde giysi unsurlarının kolaj gibi bir araya gelmesi şeklinde düşünebiliriz. Günümüz giysi moda tasarımında birçok detayın, özelliğin disiplinlerarası çalışmalarla, katmanlaşarak yapılan tasarımları görmek mümkündür.

1980'lerin başlarında modada ‘dekonstrüksiyon’ terimi Japon tasarımcılarına bağlanan yaygın inanışlara karşı, bu terim ilk olarak moda fotoğrafçısı ve eleştirmen Bill Cunningham tarafından İngilizce’ de modaya atıfta bulunmak için Martin Margiela’ nın Mart ayında Paris’te sergilenen 1989-90 Sonbahar/Kış koleksiyonunu sunmak için Eylül 1989 “Detail’s” dergisinde yayınladığı bir makalede kullanıldı (Granata: 2017). Cunningham, makalesinde terimi

gerçek anlamıyla bir giysiyi sökmek, parçalamak anlamında kullandı. Tasarım ve yaratma sürecini geliştiren dekonstrüksiyon yöntem, giysi yapılarını sökme uğratarak, giysilerin etek ucu, kol ağzı, yaka çevresi gibi kısımların kusursuz bir şekilde temizleme teknikleri ile temizlenmemesi gerektiğini, giysinin hala yapım aşaması devam ediyormuş gibi izlenim vermesi beklenir. Şekil 26'da, Jean Paul Gaultier atletin parçalanmış ve yırtılmış kargaşası, ciddi şekilde kötü muamele görmüş gibi görünse de, yıpranmış ve yırtık görünecek şekilde tasarlanmış ve üretilmiştir.

Şekil 26: Cunningham B., Martin Margiela, Sonbahar/Kış, Eylül 1989 (URL-22).

Şekil 27: Jean Paul Gaultier, Atlet, 2002 (URL-23).

Japon tasarımcılar; Issey Miyake, Yohji Yamamoto, Rei Kawakubo, Junya Watanebe, Belçikalı tasarımcılar; Dries Van Noten, Ann Demeulemeester ve Martin Margiela gibi tasarımcılar parçalanmış, bitmemiş, şeffaf, geri dönüştürülmüş, grunge özellikleri görünen formları gerçek bir sökme uğratarak çalışmalarında dekonstrüksiyon kavramını giysi moda tasarımında öne çıkarttılar. Giysi tasarımında sadece giysiyi sökük, yıpranmış görünüm ile değil giysi yapılarının ve giysi kimliklerinin bozuma uğratılması da giysi moda dekonstrüksiyonudur. Geleneksel giysi moda anlayışını başka bir biçime sokarak dekonstrüksiyona uğratan Yamamoto ve Kawakubo, moda da kabul edilen güzellik ve kadınlık kavramlarına meydan okuyarak beden hakkında kavramsal fikirler ortaya koydular (Mears, vd., 2006). Body Meets Dress, Dress Meets Body, Comme des Garçons'tan Rei Kawakubo'nun bir koleksiyonudur. 1997 ilkbahar ve yaz sezonuna ait koleksiyonunda Kawakubo, giysinin kalça omuz ve sırt bölgelerine yerleştirilen pedlerle şişlikler, kamburlar elde ederek feminizm, güzellik idealleri kadar ideal bedenleri de sorgulayarak grotesk bedenler elde etmiştir. Grotesk bedenlerle insan bedeniyle ilgili estetik anlayışa meydan okumaktadır.

Şekil 28: Rei Kawakubo, Comme des Garçons için 18. yy. Punk, Sonbahar/Kış 2016–2017 (URL-24).

Şekil 29: Terziliğin Sonsuzluğu, Sonbahar/Kış 2013–2014 (URL-25).

Şekil 30: Rei Kawakubo, Beden Elbiseyle Buluşuyor- Elbise Bedenle Buluşuyor Serisi İlkbahar/Yaz 1997 (URL-26).

Şekil 31: Rei Kawakubo, Beden Elbiseyle Buluşuyor-Elbise Bedenle Buluşuyor (korse ve etek), İlkbahar/Yaz 1997 (URL-27).

Kendi yapısallığı içerisinde bedenini biçimiyle sınırlandırılmış plastik bir değeri ifade eden her giysinin, kendine ait bir grameri, yapısı vardır. Giysi yapısını oluşturan unsurlar; pens, kup, pili, pilikâşe, kumaş katlamaları, yaka ve cep gibi çalışmalardır. Bu çalışmalar tasarım ilke ve öğeler doğrultusunda düzenlenerek giysi nesnesini oluşturur. Bir giysi geçmişin dokusunu güncel olana bozularak taşımaktadır. Sadece giysi yapısal bozukluklar ile değil, küreselleşmenin sonucunda kültürel bozulmalarla da dekonstrüksiyonu yaşamaktadır.

5. SONUÇ

Yapılan görsel ve literatür araştırmalarda, İlk çağlarda örtünme ve korunma iç güdüsüyle başlayan giyinme serüveni zaman içerisinde coğrafi, bilimsel, kültürel, birçok sanatsal gelişmelerle günümüze kadar değişime uğramış ve günümüzdeki şeklini alarak, yaşadığı tüm gelişme ve değişimlerle giysi yapısının farklı özelliklerde bozuma uğradığı görülmüştür. Yapılan araştırmalarda, Derrida felsefenden yola çıkarak genellikle modanın unsuru olan giysi, ters-yüz edilmiş, giysi yapıları ve formları söküme uğratılmıştır. Giysi modasında dekonstrüksiyon, moda sistemine ilişkin sorular oluşturmuş ve kendi dilini, materyallerini ve ilkelerini analize tabi tutmuştur.

Giysi modasının tarihsel sürecinde sanatçılardan ve sanat akımlarından çok etkilendiği ve 1960'lı yıllarda ortaya çıkan dekonstrüksiyon kavramının da 1980'ler de giysi modasında etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Sanatçılardan etkilenen giysi moda tasarımcıları, yeniden yapılandırma, alt yapıyı görünür kılma, geri dönüşüm gibi dekonstrüksiyon unsurları kullanarak giysi yapılarını bozuma uğratmıştır.

Bu çalışmada tüm yapılan çalışmalara ek tarihsel süreçte giysinin kültürel, sosyal ve yenilikçi yaklaşımlarla sürekli bozuma uğradığı anlaşılmıştır. Genellikle işlevsel bir bağlamı olan giysi tasarımları, dekonstrüksiyona uğrayarak temel işlevleri yerine getirmesi amaçlanmayan gösterişli "nesnelere" olarak yaratılmıştır. Dekonstrüksiyon kavramı bir bozum, bir değişim ve moda sisteminin bir eleştirisidir. Yapılan araştırmalarda da görüldüğü üzere, giysi modasında dekonstrüksiyon kavramı bitmemiş, yıpranmış veya geri dönüşüme maruz kalmış gibi görünen giysileri yeniden tanımlamak için kullanılmıştır.

Giysi yapısının sürekli değişime uğrayarak yeniden yapılanması dekonstrüksiyonun bitmediğini devam ettiğini göstermiştir. Ayrıca, yapılan araştırmada da anlaşıldığı üzere çağımızda kaynakların gereksiz tüketimi, ürünlerin sürdürülebilir ve geri dönüşüm tasarım anlayışı ile tekrar kullanılması ve doğaya geri kazandırılması ilkelerini benimseyen tasarımlara katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

1. Aktepe, Ş. (2012). "1. Uluslararası Moda ve Tekstil Tasarımı Sempozyumu", Akdeniz Üniversitesi G.S.F. Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü tarafından 08-10 Ekim 2012
2. Aktulum, K. (2020). *Moda ve Metinlerarasılık Alexander Mc Queen ve Üstgiyisellik*, İstanbul: Çizgi Kitapevi.
3. Barnard, M. (1996). *Fashion As Communication*, New York: Routledge.
4. Davis, F. (1997). *Moda Kültür ve Kimlik*. Özden Arıkan (Çev.), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
5. Demir, G.Y. (2010). Ertelemiş Adalet: Hukuk ve Dekonstrüksiyon. Hukuka Felsefik ve Sosyolojik Bakışlar - V- Sempozyum Kitabı (1), 113-119.
6. Fogg, M. (2014). *Modanın Tüm Öyküsü*, Çev.: Emre Gözgülü. İstanbul: Hayalperest.
7. Givry, V. D. (1998-1999). "Sanatın Yakın Dostu Moda", İstanbul: P Sanat Kültür Antika,
8. Granata, F. (2017). *Bill Cunningham on Deconstructivist Fashion*,
9. <https://www.fashionprojects.org/blog/tag/deconstruction+fashion> (Erişim Tarihi: 24 Mart 2022)
10. Koga, R., Fukai, A. (2002). *Fashion: The Collection of the Kyoto Costume Institute: A History from the 18th to the 20th Century*, Köln: Taschen.
11. Mears, P., Hodge, B., Sidlauskas, S. (2008). *Skin + Bones: Parallel Practices in Fashion and Architecture*, *The Museum of Contemporary Art*, 24 April-10 August, Los Angeles
12. (MOCA) <https://www.somersetshouse.org.uk/whats-on/skinbones> (Erişim Tarihi: 03 Nisan 2022)
13. Onur, N. (2004). "Moda Bulaşıcıdır!", İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
14. Ramond, C. (2011). *Derrida Sözlüğü*, 1. Baskı, Ümit Edeş (Çev.), İstanbul: Say Yayınları.
15. Renfrew, E., Renfrew, R. (2014). *Moda Tasarımında Koleksiyon Geliştirme*, İstanbul: Literatür Yayınları.

16. Stern, R. (2004). *FASHION AGAINST Clothing as Art, 1850-1930*, Cambridge, England: Massachusetts London,

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

1. URL-1 <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 05.01.2021)
2. URL-2 https://www.metmuseum.org/toah/hd/poir/hd_poir.htm (Erişim Tarihi: 10.03.2022)
3. URL-3 <https://www.palaisgalliera.paris.fr/en/work/reverend-coat-paul-poiret> (Erişim Tarihi: 10.03:2022)
4. URL-4 <http://www.thehistorialist.com/2013/09/1971-joe-garnett-for-records-surrealism.html> (Erişim Tarihi: 10.03:2022)
5. URL-5 <http://www.thehistorialist.com/2013/09/1971-joe-garnett-for-records-surrealism.html> (Erişim Tarihi: 10.03:2022)
6. URL-6 <http://www.thehistorialist.com/2013/09/1971-joe-garnett-for-records-surrealism.html> (Erişim Tarihi: 10.03:2022)
7. URL-7 <https://www.italianways.com/tullio-cralis-future-friendly-fashion/> (Erişim Tarihi: 18.03.2022)
8. URL-8 <https://www.italianways.com/tullio-cralis-future-friendly-fashion/> (Erişim Tarihi: 18.03.2022)
9. URL-9 <https://www.italianways.com/tullio-cralis-future-friendly-fashion/> (Erişim Tarihi: 18.03.2022)
10. URL-10 <https://www.italianways.com/tullio-cralis-future-friendly-fashion/> (Erişim Tarihi: 18.03.2022)
11. URL-11 <https://blog.fabrics-store.com/2021/06/06/a-whirlwind-of-colour-diaghilev-and-sonia-delaunay/> (Erişim Tarihi: 18.03.2022)
12. URL-12 <https://blog.fabrics-store.com/2021/06/06/a-whirlwind-of-colour-diaghilev-and-sonia-delaunay/> (Erişim Tarihi: 18.03.2022)
13. URL-13 <https://collections.vam.ac.uk/item/O84418/the-tears-dress-evening-ensemble-dress-schiaparelli-elsa/?carousel-image=2011ER2191> (Erişim Tarihi: 18.03.2022)
14. URL-14 <https://collections.vam.ac.uk/item/O84418/the-tears-dress-evening-ensemble-dress-schiaparelli-elsa/?carousel-image=2011ER2191> (Erişim Tarihi: 18.03.2022)
15. URL-15 <http://www.leblogdeladuchesse.com/its-london-baby/2015/10/24/the-world-goes-op> (Erişim Tarihi: 08.04.2022)
16. URL-16 <http://www.op-art.co.uk/op-art-fashion/> (Erişim Tarihi: 08.04.2022)
17. URL-17 https://de.wikipedia.org/wiki/Emilie_Fl%C3%B6ge#/media (Erişim Tarihi: 12.04.2022)
18. URL-18 <https://www.anothermag.com/fashion-beauty/10516/ten-times-op-art-crossed-over-into-21st-century-fashion> (Erişim Tarihi: 08.04.2022)
19. URL-19 <https://www.anothermag.com/fashion-beauty/10516/ten-times-op-art-crossed-over-into-21st-century-fashion> (Erişim Tarihi: 12.04.2022)
20. URL-20 <https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2017-couture/viktor-rolf> (Erişim Tarihi: 12.04:2022)
21. (URL-21) <https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2017-couture/viktor-rolf> (Erişim Tarihi: 12.04:2022)
22. URL-22 <https://www.fashionprojects.org/blog/tag/deconstruction+fashion> (Erişim Tarihi: 12.04:2022)
23. URL-23 <https://fidmmuseum.org/2010/02/deconstruction-in-fashion.html> (Erişim Tarihi: 18.04:2022)
24. URL-24 <https://www.metmuseum.org/exhibitions/listings/2017/rei-kawakubo> (Erişim Tarihi: 14.05:2022)
25. URL-25 <https://www.metmuseum.org/exhibitions/listings/2017/rei-kawakubo> (Erişim Tarihi: 14.05:2022)
26. URL-26 <https://www.metmuseum.org/exhibitions/listings/2017/rei-kawakubo> (Erişim Tarihi: 14.05:2022)
27. URL-27 <https://www.moma.org/audio/playlist/43/702> (Erişim Tarihi: 14.05.2022)